

[๓๗๔] มาตาปิตโรปิ หิ ภรณาทินิ ฐานานิ สมปัสสนตา ปุตตํ ปญฺเฐนฺติ ฯ เตนาห
ภควา ปญฺจกงฺคตฺตเร ปุตฺตสฺสฺเต วิกฺขุณฺ ฌมฺมํ เทเสหฺโต

ปญฺจ ฐานานิ สมปัสสํ ปุตฺตํ อิจฺจนฺติ ปณฺทิตา
ภโต วา โน ภริสฺสตี กิจฺจํ วา โน ภริสฺสตี
กุลวโส จิรํ ติญฺเฐ ทายชฺชํ ปฏิปชฺชตี
อถ วา ปน เปตานํ ทกฺขิณํ อนุปฺปทสฺสตี
ฐานาเนตานิ สมปัสสํ ปุตฺตํ อิจฺจนฺติ ปณฺทิตา ฯ

[๓๗๕] แท้จริง แม่มารดาบิดา เมื่อเห็นฐานะทั้งหลายมีการเลี้ยงเป็นต้น จึงปรารถนา
บุตร ฯ ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาค เมื่อจะทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย จึงตรัส
(คาถาเหล่านี้) ในปุตตสูตร ปัญจกนิบาต อังคุตตรนิกาย ว่า

"บัณฑิตทั้งหลาย เมื่อเห็นฐานะ ๕ คือ บุตรอันเราเลี้ยงแล้ว
จักเลี้ยงเรา ๑ จักช่วยทำกิจของเรา ๑ สกุลวงศ์พึงดำรงอยู่
ได้นาน ๑ บุตรจะปฏิบัติความเป็นทายาท ๑ อีกอย่างหนึ่ง
จักตามเพิ่มให้ทักษิณา แก่เราผู้ล่วงลับไปแล้ว จึงปรารถนา
บุตร, บัณฑิตทั้งหลายเมื่อเห็นฐานะ ๕ เหล่านี้ จึงปรารถนาบุตร

ตสฺมา สนฺโต สปรุสฺสา กตญฺญ กตเวทฺธิโน
ภรณฺติ มาตาปิตโร ปุพฺเพ กตมนุสฺสรํ
โกโรนฺติ เนสํ กิจฺจานิ ยถาตํ ปุพฺพการिณํ
โอยาทกาโร ภตโปสึ กุลวสํ อหาปยํ
สทฺโธ สึเลน สมปนฺโน ปุตุโต โหติ ปสฺสึโยติ ฯ

[๓๗๕] ตตถ ภโต วา โนติ อมเหติ ญญูปายนหตฺถปาทวทฺตนาทึทฺติ ภโต ปฏฺิซฺคฺติโต
อมฺเห มหฺลลฺกกาเล ปาทโรวน-

เพราะฉะนั้น บุตรทั้งหลายผู้สงบ เป็นสัตบุรุษ ผู้กตัญญูกตเวที
เมื่อหวนระลึกถึงอุปการะที่ท่านทำแล้วในก่อน ย่อมเลี้ยงมารดา
บิดา ช่วยทำกิจทั้งหลายของท่าน เหมือนกตัญญูกตเวทีบุคคล
ช่วยทำกิจของบรรพการิชนทั้งหลาย ฉะนั้น, บุตรผู้ทำตามโอวาท
เลี้ยงท่านผู้เลี้ยง (ตน) มาแล้ว ไม่ทำสกุลวงศ์ให้เสื่อม มีศรัทธา
ถึงพร้อมด้วยศีล ย่อมเป็นผู้นำสรรเสริญ" ฯ

[๓๗๕] อรรถกถาปุตตสูตรนั้นว่า "บรรดาบทเหล่านั้นสองบทว่า ภโต วา โน ความว่า
บุตร อันเรา (ทั้ง ๒) เลี้ยงแล้ว คือประคับประคองแล้ว ด้วยการอุปถัมภ์ทั้งหลายมิให้ตั้งน้าวม
ยังมีมือและเท้าให้เจริญเป็นต้น จักเลี้ยงเรา (ทั้ง ๒) ในเวลาที่เราเป็นคนแก่ด้วยการอุปถัมภ์
ทั้งหลายมีการล้างเท้าให้อาบน้ำให้ยาคุณและภาคเป็นต้น ฯ

นหาปนายาคฤตตทานาทิถี ภริสฺสตี ฯ กิจจํ วา โนติ อตฺตโน กมมํ ฐฺเปตฺวา อมฺหากํ ราชกฺลาทีสุ
อุปฺปนฺนํ กิจจํ คณฺตฺวา ภริสฺสตี ฯ กุลวโสตี อมฺหากํ สนฺตํ เขตฺตวตฺถุมฺหิรณฺญสฺวณฺณาที
อวินาเสตฺวา รกฺขนฺเต ปฺตฺเต กุลวโส จิรํ ติฏฺฐุญฺญ ๙ ฐฺสฺสตีติ อตฺโถ ฯ อมฺเหตี วา ปวตฺติตานี
สลาภตฺตาทินี อนฺุปจฺฉินฺทิตฺวา ปวตฺติสฺสตี เอวปี โน กุลวโส จิรํ ฐฺสฺสตี ฯ ทายชฺชชฺชติ
กุลวฺสํนุรูปาย ปฏิปตฺติยา อตฺตํ ทายชฺชชฺชํ กโรนฺโต อมฺหากํ ทายชฺชํ ปฏิปชฺชติ ฯ

สองบพว่า กิจจํ วา โน ความว่า บุตรจักพักการงานของตนไว้แล้วไปทำกิจของเรา (ทั้ง ๒)
อันเกิดขึ้นแล้วในที่ต่าง ๆ มีราชสกุลเป็นต้น ฯ บพว่า กุลวโส ความว่า เมื่อบุตรรักษาสมบัติ
ของเรา (ทั้ง ๒) มีนา สวน เงิน และทองเป็นต้นไว้ไม่ให้เสียหายอยู่ สกุลวงศ์พึงดำรงอยู่,
อธิบายว่า จักตั้งอยู่สืบกาลนาน ฯ อีกอย่างหนึ่ง บุตรจักไม่ตัดทอนภัดทั้งหลายมีสลาภภัด
เป็นต้น อันเรา (ทั้ง ๒) ให้เป็นไปแล้ว คงเป็นไป (ตามเดิม), สกุลวงศ์ของเรา (ทั้ง ๒)
จักตั้งมั่นสืบกาลนานแม้ด้วยอาการอย่างนี้ ฯ บพว่า ทายชฺช ความว่า บุตรเมื่อทำตนให้เป็นผู้
สมควรแก่ความเป็นทายาท ด้วยการปฏิบัติสมควรแก่สกุลวงศ์ ชื่อว่า ย่อมปฏิบัติความเป็น
ผู้รับทรัพย์มรดกของเรา (ทั้ง ๒) ฯ

ทกขินนุติ ปตฺติทานํ กตฺวา ตตฺยทิวสโต ปฏฺฐาย ทานํ อนุปฺปทสฺสตี ฯ อิมสฺมี ฐาเน
มาตาปิตุสฺ สมมาปฏฺฐิตฺยา สนฺโต สปรฺริสาตี เวทิตพฺพา ฯ ปุพฺเพ กตมฺนุสฺสรนฺตี มาตาปิตุหิ
ปจฺจมตรํ กตํ คุณํ อนุสฺสรนฺตา ฯ โอวาทการิตี มาตาปิตุหิ ทินฺนสฺส โอวาทสฺส กตฺตา ฯ
ภตฺโปสฺสตี เยหิ ภาโต เตสํ โปสโก ฯ ปสฺสโยตี ทิฏฺฐเฐว ฌมฺเม มหาชเนน ปสฺสิตพฺโพ โหตีตี
ตพฺพณฺณา ฯ

บพว่า ทกขินฺ ความว่า บุตรจ้กทำปตฺติทานแล้ว ตามเพิ่มให้ทานจำเดิมแต่วันที่ ๓ ฯ ในที่นี้
บุตรทั้งหลาย พึงทราบว่าผู้สงบ เป็นลัดบุรุษ เพราะการปฏิบัติชอบในมารดาบิดา (ทั้ง ๒) ฯ
บาทคาถาว่า ปุพฺเพ กตมฺนุสฺสรํ ความว่า เมื่อระลึกถึงคุณอันมารดาบิดาทำก่อนกว่า ฯ บพว่า
โอวาทการี ได้แก่ ผู้ทำโอวาทอันมารดาบิดาให้ไว้แล้ว ฯ บพว่า ภตฺโปสฺส ได้แก่ผู้เลี้ยงมารดาบิดา
ซึ่งเลี้ยงตนมาแล้ว ฯ บพว่า ปสฺสโย ความว่า บุตรยอมเป็นผู้อันมหาชนควรสรรเสริญ
ในปัจจุบันโดยแท้" ฯ